

mokslas menas literatūra

LIETUVOS
NACIONALINIS
M. MAŽYDO
BIBLIOTERA

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1980 METAI
LAPKRICIO MĖN. 29 D. / NOVEMBER 29, 1980
PART TWO — Nr. 279 (43)

Šiame numeryje:

Visos kūrybos raštų tomai.
Žvilgsnis į prof. Juozą Brazaitį ir jo darbus.
Prof. Juozo Brazaičio literatūrinės kritikos ir metodai ir kryptys.
Apie prof. Juozo Brazaičio raštų rinkimą.
Juozo Brazaičio raštų pirmasis tomas.
Brazaitis apie baroką Vaižganto kūryboje.
Žemaičių krašto dailininkas.
Toronto „Aras“ koncertuoja.
Danguolės Jurgutienės tapybos.
Nauji leidiniai.

Kertinė Parasė

Visos kūrybos raštų tomai

Kultūringose tautos kiekviena šviesniai žmogui savo namuose ir savo bute į knygų lentynas įkelti to ar kito svarbaus ir mėgiamo rašytojo visos jo kūrybos tomas yra didelis asmeniškas malonumas, o tuo pačiu ir patį šeiminišką reprezentuojantis vaizdas. Pasauliui ir tautai reikšmingų rašytojų kūrybos tomų, išleisti vieno formato ir vienu parinktu apipavidalinimu, suredaguoti kruopščiai apsvastytu metodu, su atitinkamais įvadiniais žodžiais ir pan. yra tiesiog natūralus ir būtinas reiškinys subrendusiose tautose ir bendruomenėse. Ir tai liečia ne vien tik grožinę literatūrą, bet ir literatūros kritikos, kalbos mokslo, istorijos, filosofijos, menotyros ir kitų sričių reikšmingus autorius.

Per daug nesiplečiant šį kartą žiūrėkime užuominos tebūna skirtos grožinei literatūrai ir jos kritikai, ryšium su pradėtais leisti Juozo Brazaičio tomas po tomo raštams.

Tokiai serijai knygų laikas pribręsta keleriopais atvejais tada, kai autorius literatūros klotuose jau yra įgijęs ryškia, išliekančios reikšmės poziciją, kai paskirų, anksčiau išleistų jo knygų jau nebegalima lengvai gauti, kai įvairios gyvenimo aplinkybės verčia paskubinti autoriaus raštų sukaupimą parankių knygų tomuose, pagaliau autoriui mirus, kai reikia susumuoti visą lig tol galbūt padrikai išblaškytą, toliau jau nepapildomą kūrybinį palikimą.

Šitokia serijinių raštų leidyba nebuvo naujiena ir nepriklausomoje Lietuvoje. Suprantama ne visi užsimojimai buvo ištesėti. Pradėjus pirmu ar antru tomu, toliau (kaip, sakysim, Putino raštų atveju) ir nebuvo nuvažiuota. Tačiau taipgi buvo ir visai pagirtinų pavyzdžių, prisimenant anuo metu leistus, Maironio, Antano Smetonos, J. Tumo — Vaižganto raštų tomus.

Panašiuose užmojuose išeivijoje galėtų net didžiulis kone pionieriškais nuopelnais. Mat

pirmą kartą tokios apimties serija — Juozo Gabrio redaguoti 6 tomų Vinco Kudirkos raštų, spausdintų Mauderodės spaustuvelyje, Tilžėje, 1909 metais, buvo išleisti tada Amerikoje gana gyvai ir plačiai vėlusios Tėvynės mylėtojų draugystės.

Ir pokario metais Lietuvoje, kai po Stalino mirties buvo pajustas šoks toks varžtų atleidimas, tuoj pat buvo išleisti Žemaitės, Lazdynų Pelėdos, Balio Sruogos ir kt. raštų daugiatomiai. Iš šiandien ten tokie leidžiami ne tik vyresniųjų gyvųjų, bet ir vos penkiadešimtmetį perkopusių jaunesniųjų, kurių kūryba jau yra įgijusi atitinkamą svorį.

Mūsų laikų išeivijoje irgi šis tas yra padaryta. Bene didžiausias indėlis yra Vinco Krėvės raštų išleidimas šešiuose tomuose. Buvo šios rūšies darbų ir daugiau pradėtų, bet dėl vieno ar kitokių priežasčių nutrauktų, kaip, sakysim, Pulgio Andriūšo raštų leidimas, užgesęs po pirmojo tomo. Geriau klojasi su Antano Škėmos raštais, jų leidyba greičiausiai netrukus bus užbaigta. Jau yra redaktoriai ir pinigai taipgi Jono Aisčio visiems raštelams. Ir visa tai reikėtų ne tolydžio apleisti ir lėtinti, bet suintensyvinėti ir paskubinti, fondams ir mecenatams telkiant pinigus ir redaktorių. Pinigų gal bus net daugiau ir ateityje, bet redaktorių jau greit gali pritrūkti. O šios rūšies darbų su žiburio ir nebereikia ieškoti. Štai, ar nebūtų prasminga išeivijoje (Lietuvoje to tikrai šiandien niekas nepadarė) išleisti mūsų literatūros klasiko, išeivijoje mirusio Igno Šeiniūso visus raštus keliuose tomuose. Pagaliau nebūtina tik mirusieji. Ir gyvųjų išeivijos rašytojų tarpe netrūksta tokių, kurių raštai jau surinkti į serijinius tomus. O tai vis būtų darbai atlikti ne vien šiai dienai, bet ir ateičiai. Dabar to nepadarius, gali būti nedovanotina pavėluota ir daug ko aplamai prarasta.

Todėl šiandien reikia čia pa-

ŽVILGSNIS Į BRAZAITĮ IR Į JO DARBUS

V. VAITIEKŪNAS

— Žmogus galutinai miršta tik tada, kai jis užmiršamas. Mes norime Brazaičio užmiršti. Mes norime jį išlaikyti gyvą. Tačiau, norėdami Brazaitį išlaikyti gyvą ir todėl apie jį kalbėdami, susiduriame su rimtu uždaviniu. Kalbėti apie žmogų — tolygu jį teisti. Ogi teisti tą, kuris nebegali pasiteisinti, yra labai atsakingas uždavinys. Galbūt todėl jau senieji romėnai buvo prisiėmę moralinį principą, kad apie mirusį jį tegalima kalbėti arba gerai, arba nieko. De mortuis aut bene, aut nihil. Tik mūsų universalusis prelatas Aleksandras Dambrauskas, alias Adomas Jakštas, tą romėniškąjį principą pakeitė nauju: de mortuis nihil nisi veritas. Apie mirusiuosius tik teisybė, arba nieko.

Čia rašantis yra už Dambrausko Jakšto principą, nors kartais dėl jo praktiško taikymo tenka prisiminti ir atitinkamų priekaištų. Matot, ir teisybės principo mastas gali būti daugiau ar mažiau subjektyvus. Ir nebūtina tyčiomis subjektyvus, bet ir todėl, kad žmogus yra per daug sudėtinga būtybė, kad kas iš šalies, kad ir kaip glaudžiai bendraudamas, bendradarbiaudamas ar stebėdamas, galėtų ją kluamai matyti. O kai kurios asmenybės, kaip ir velionio Juozo asmenybė, yra ypačiai sudėtingos, ir kalbėti apie tokias asmenybes, kad ir teisybės principo plote, yra labai atsakingas uždavinys. Turėdamas tai mintyje, turėčiau velionį Juozą atsiprašyti, jei savo interpretacijos kal kuriois mintimis būčiau skirtingas nuo jo paties tikrovės versijos.

Juozo tėvai, Simonas ir Ieva Maurkaitė Ambrazevičiai, turėjo tris sūnus: Simoną, Antaną ir Juozą, ir tris dukras: Mariutę, Magdulę ir Kastulę. Ambrazevičiai gyveno Trakikių kaime, Kvietiško valsčiuje, Marijampolės apskrityje, prie plento į Marijampolę ir Prienų, apie trys kilometrai, t.y. apie dvi mylios į rytus nuo Marijampolės. Turėję, kaip suvalkiečiai sako, vienos kolonijos apie 16 ha, t.y. apie 40 akrų žemės ūkį. Juozo vyresnysis brolis Simonas seniai miręs, o brolis Antanas mirė 1972. Jau yra mirusios ir visos Juozo seserys.

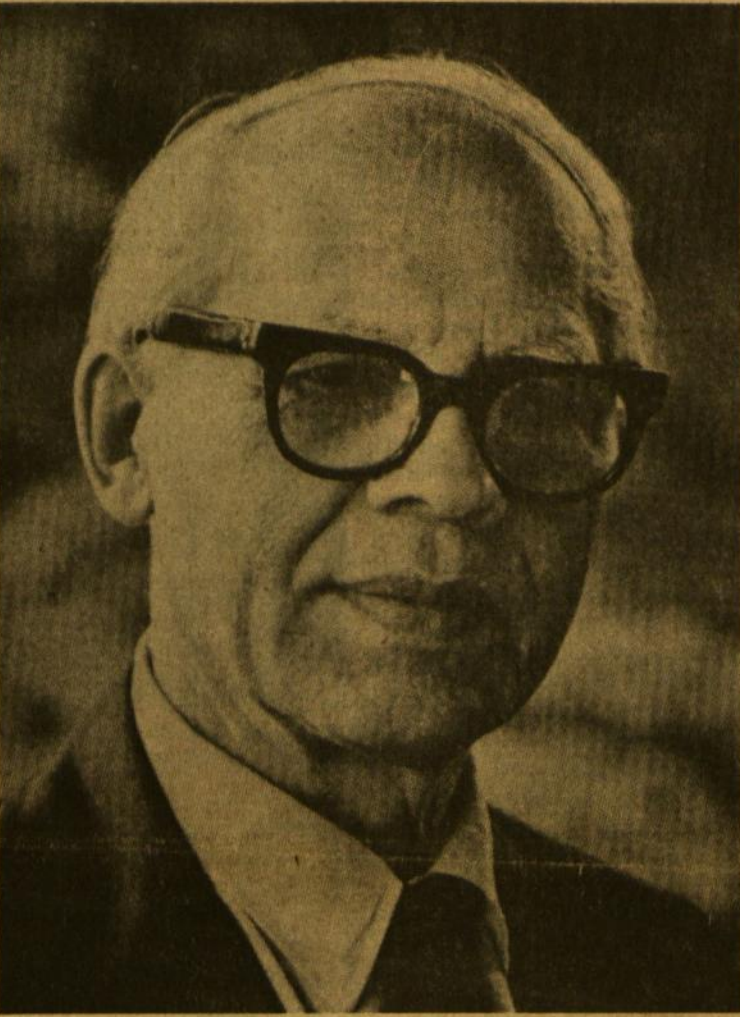
Juozas gimė 1903 gruodžio 9. Pradžios mokyklą lankė ten pat Trakikiuose, tuo metu prisiglaudusių rašytojo Vinco Ramono tėviškėje. Tik tykiba ir gimtoji kalba buvo dėstomos lietuvių kalba, o kiti mokyklieji dalykai buvo einami rusų kalba. Atrodo, kad pradžios mokyklą Juozas bus baigęs 1914 pavasarį, nes I-as pasaulinis karas jį 1914

rudenį užklupo Marijampolės gimnazijos parengiamoj klasėje, žmonių paprastai iš rusiško vadinamose „stupkiuose“. Pačią Marijampolės gimnaziją jau karo pradžioje evakavus į Rusijos gilumą, į Voronežą, Juozas pasiliko tėviškėje.

Kai 1917 „Žiburio“ draugijai pasisekė iš vokiečių okupacinės administracijos gauti leidimą Marijampolėje gimnaziją atstatyti, gruodžio mėn. vyko stojamieji egzaminai į I-ąją, II-ąją, III-ąją, IV-ąją ir V-ąją klases. Tada drauge su Juozu teko laikyti egzaminus į IV-ąją klasę. Arčiau susipažinome tik 1918 pradžioje, gimnazijoje prasidėjus mokslo metui, kurie truko iki liepos 31. Tos mūsų IV-osios klasės mokinių žymi dalis buvo dar XX amžiaus gimimo, nespėję ar nenorėję karo pradžioje su gimnazija evakuotis į Rusiją ir trejus metus turėję mokymosi pertrauką. Tie vyrai jau buvo po ūsų ir palyginti su jais Juozas su savo amžininkais atrodė kaip vaikeliai. Kitais mokslo metais tų bendruolių dalis nubyrėjo. Kas persoko V-ąją klasę, kas tiesiai į VI-ąją, kas išėjo į kunigų seminariją, o kas 1919 pradžioje savanoriu išėjo į besikuriančią Lietuvos kariuomenę nuo besiveržiančių rusų bolševikų nepriklausomybės ginti.

Apskritai 1919 metais Lietuvos nepriklausomybei buvo lemtingi. Ir toje lemyje gimnazistai yra suvaldinę reikšmingą valstybinį vaidmenį. Savo mokytojų ir vyresniųjų klasių mokinių instruktojų ir vadovų jėga ir penktaklasiai ėmėsi skatinti kaimo jaunimą, kad stotų savanoriai į Lietuvos kariuomenę nepriklausomybės ginti. Tokiu skatinimo būdu tapęs ir šešiolikametis Juozas. Su keleriais metais vyresniu savo tėviškės kaimynu iš Trakikių kaimo, Kvietiško valsčiuje, Jurgiu Steponaičiu ir penktaklasis Juozas jau tada pradėjo savo visuomeninę veiklą savuose Trakikiuose ir aplinkiniuose kaimuose, daugiausia talkindamas kaimo jaunimui organizuoti veikti, dalindamasis su juo savo apsiskaitymu ir savo mokyklinėmis žiniomis.

Pačių moksleivių organizuotoj

Prof. Juozas Brazaitis (1903-1974)

Nuotrauka A. K.

veikloj, kuri paprastai vyko vakarais, Juozas tik retkarčiais dalyvavo. Gimnaziją lankė iš Trakikių ir vakare vėl keli kilometrus vykti į Marijampolę jam jau buvo per daug. Be to, Trakikiuose ir elektros nebuvo. Pamokas teko ruošti prie židinių lempas ir dažniausiai, kai jau šeima nekludė.

Mokymosi pažangumo atžvilgiu Juozas nebuvo nei prasikišęs, nei atsilikęs. Bet ėjo savomis jėgomis, be „suflerių“ ir be „špagalkų“. Klasėje buvo tylus, saktum, užsidaręs, bet su klase buvo solidarus. Kai VI-oji klasė nusitarė vienu metu nusiminti plikai plaukus, tik vienas bendraklasis tam nepakluso, bet tai buvo ne Juozas, o Eduardas. Kai VII-oji berniukų klasė iš solidarumo VII-ajai mergaičių klasei išėjo į streiką prieš labai nemandų mergaitės fizikos mokytoją, Juozas

irgi buvo su klase. Kai, gimnazijos baigiamuosius egzaminus laikant, buvo galima pasirinktinai laikyti arba prancūzų arba vokiečių kalbos egzaminą ir klasė, afrontuodama nemėgtai vokiečių kalbos mokytojai, susibaudė, kad visi laikys tik prancūzų kalbos egzaminą, Juozas taip pat buvo su klase, nors vokiečių kalbą geriau mokėjo negu prancūzų ir nors vokiečių kalbos mokytoja jam buvo labai palanki.

Per mudviejų bendraklasiavimo metus gimnazijos aplinkoj neteko Juozo pastebėti gimnazistikuojant, atseit, per pamokų pertraukas naudojantis turniku, kopėčiomis, lygiai gretėmis ar kitais sporto įtaisymais. Nedalyvavo jis nė karinio pasiruošimo pratybose po pamokų su mėsos šautuvėliais. Nepriklausė nė gimnazijos moksleivių šaulių būriui. Bet dalyvavo gimnazijos chore.

Abu jau išsklavę amžinybės: dr. Domas Jasaitis įteikia Lietuvos katalikų mokslo akademijos premiją prof. Juozui Brazaitiui, minint Akademijos 50 metų sukaktį. Nuotr. V. Maželis

Taip pat nedalyvavo gimnazistų vakarėliuose ir mergaičių nešokdino. Atrodė, kad apskritai mergaitės jam tarsi neegzistavo. Klasėje sėdėjome po du viename suole. Juozas sėdėjo su Jonu Aleksa, kuris jau nuo V-osios klasės buvo apsigyvenęs ar apgyvendintas pas tėvus marijonus ir kurį mūsų klasė laikė aiškiu kandidatu į kunigus. Jis ir tapo kunigu marijonu ir kurį laiką buvo Kauno kunigų seminarijos klierikų dvastos vadovu. Mirė prieš kelerius metus, klebonaudamas Tabariškių parapijoje, netoli Kauno. Klasės bendra nuomonė buvo, kad Juozas patrauks savo suolo draugo Aleksos pėdomis. Dėl to, kai 1922 pavasarį baigęs gimnaziją tų metų rudenį Juozas nepasirodė universiteto aplinkoj Kaune, buvo aišku, kad jis bus pasirinkęs savo suolo draugo Jono tollimesnį kelią. Vis dėlto po metų Juozas pasirodė universitete. Niekad neteko su juo išsikalbėti, kodėl ir kuriomis aplinkybėmis visa tai įvyko. Taip pat neteko su juo išsiaiškinti, kuriomis aplinkybėmis, tik pradėjęs studentauti, 1923 įstaitėis oficiozino „Lietuvos“ dienraščio redakcijoje. Tuo metu „Lietuvos“ vyr. redaktorium buvo buvęs mūsų gimnazijos direktorius ir lotynų kalbos mokytojas dr. Kazys Jokantas, vėliau buvęs švietimo ministru paskutinėje krikščionių demokratų vyriausybėje dr. Bistro kabinete 1925 - 1926 ir paskutinėje tautininkų vyriausybėje Merkio kabinete 1939 - 1940. Sibiro kankinys. Į Lietuvos istoriją, be kita ko, nuėjęs ir savo nusistatymu lemtingame 1940.VI.14 vyriausybės posėdyje prezidentūroje. Jis pasisakė prieš sovietų ultimatumo priėmimą, už pasipriešinimą sovietų invazijai. Jo kantas, gatvėje sutikęs savo buvusį mokinį, visada pasveikindavo, prašydavo, kad jį palydėtų ir pasakotum, kaip einasi, kuo vertiesi. Galimas daiktas, kad toks atsitiktinis Juozo susitikimas su savo buv. direktorium bus jam atidavęs „Lietuvos“ dienraščio redakcijos duris. Anuomet laikraščiai labai stigo žmonių, turinčių įmanomą stilių ir pakenčiamai mokačių rašomąją kalbą. Juozo bendraklasis Jurgis Masaitis taip pat jau buvo įstaitęs krikščionių demokratų „Laisvės“ dienraščio redakcijoje.

Angažuodamas Juozą oficiozinei „Lietuvos“ redakcijai, Jokantas pataikė tikrą žurnalistinį talentą. Kai po 1926 gruodžio 17-osios perversmo respublikos prezidentu tapo Smetona ir 1927 dažnai lankydavosi provincijoje, Juozas jau buvo oficiozo atstovu prezidento anturažė. Iš tų gausių keliųjų Juozas linksmam prisimindavo vieno Žemaitijos valsčiaus viršaičio sveikinamąją kalbą, sutinkant prezidentą:

— Pone prezidente, — pradėjęs viršaitis, — mes jūsų jau seniai laukėme ir laukėme ir dabar, DEJA, sulaukėme...

Tarp 1922 ir 1942 mudviejų su Juozu susitikimai tebuvo atsitiktiniai ir reti. Vėl susibloškė tik 1942, jei taip galima išsireikšti, po bendru rezistencijos stogu, rezistencijos prieš Lietuvos okupantą.

Kai dabar su Juozu negrįžtamai atsiskyręs iš kelių metų perspektyvos bandau susumuoti savo su juo arti 40 metų palyginti glaudaus bendravimo ir bendradarbiavimo iš-

(Nukelta į 2 psl.)

Brazaičio raštų pirmasis tomas

Juozas Brazaitis, RASTAI. I tomas. Tumas - Vaižgantas, Dambrauskas - Jakštas, Donelaitis, Daukantas, Valančius, Baranauskas, Pietaris. Redakcinė komisija: Alina Skrupskelienė ir Česlovas Grincevičius. Aplankas ir viršelis — Ados Sutkuviienės. Išleido Laisvės fondas lietuviškai kultūrai ugdyti, 1980 m. Chicagoje. Leidinys Nr. 10. Spausdino "Draugo" spaustuve. Knyga kietais viršeliais, 552 psl., kainą — 15 dol., gaunama ir "Drauge".

„Su pirmu Juozo Brazaičio Raštų tomu nejučiomis grįžo atsiminimai iš anų dienų, kada buvome kaimynai gretimuose kamburiuose Kauno Ugniagesių gatvės šeštame numeryje.

Juozas Brazaitis, tada Ambrazevičių, dažniausiai matydavau ten prie rašomo stalo. Jeigu būdavo vakaras ar naktis, ant stalo šviždavo lempa su žaliu gaubtu ir iš radijo sklisdavo muzika. Ji atėdavo iš Vokietijos ar net tokių tolesnių miestų kaip Milanas, jeigu jau negrodavo Kauno stotis. O Juozas vis triūsė ir triūsė. Tai galėjo būti „Aušros“ mergaitė, gimnazijos sasiuviniai, tautosakos ar lietuvių literatūros paskaitos universitetui, recenzijos, straipsniai žurnalams, Donelaičio „Metų“ naujos laidos ruošimas, Vaižganto monografija, vadovėliai, vedamasis dienraščiu. Vedamuosius jis rašydavo ant paskutiniųjų. Baigęs jau vidurdienį, dar nužygiuodavo į „XX Amžiaus“ redakciją, užsiėmęs savo raštais, durų, — esą, iš ryto atėję redaktoriai ras ir duos rinkti.

Kaip geras būrys mūsų plunksnos žmonių, taip ir Juozas pradžioje daugiau suko į recenzijas, apžvelgdamas tautosakos ir grožinės literatūros leidinius. Mėgo pasidairyti ir į kitas sritis. Štai 1933 metais „Židinyje“ recenzuoja agronomo profesoriaus Viktoro Ruokio veikalą „Per Europą ir Afrikos kraštą“. Ano veikalas tikslas buvo — „dirvožemį tyrinėti“. Dėl to kelionės aprašymuose V. Ruokio „akys daugiausia atkreiptos į žemę ir jos sudėtį, — rašo J. Ambrazevičius. — Apie ją nieko nenusimanau, bet perskaitęs knygą pagailavau, kad nestu gamtininkas, tikslųjų mokslų mėgėjas, grynai „stiliaus reikalams“ (p. 564).

Juozas Brazaitis daug dėmesio skyrė ir savo ir kitų stiliui. Jo raštų stiliui apibūdinti gerai tiktų Schlegelio nuomonė apie poetus: „Tikro poeto stiliuje nėra jokių puošmenų...“ Šiuos vokiečių žodžius Juozas Brazaitis padėjo kaip motto savo straipsniui apie Vinco Pietario stilių. Ir paties Brazaitis rašo lygiai, švariai, su dideliu skoniu, erudicija ir išvalgumu, tačiau be jokių blizgučių ir žiežirbų. Būtu galima tarti, kad stiliui jis taiko tuos reikalavimus, kokius galima rasti tradicinėje literatūros teorijoje.

ANTANAS VAICIULAITIS

Ne be reikalo jis buvo mokyklinio literatūros teorijos vadovėlio autorius. Betgi jo nueita ir toliau, — ligi formalinio metodo. Iš čia turime net tokių dalykų, kaip grafinės schemos jo studijoje apie Satrijos Raganos „Irkos tragediją“. Iš dalies tai bus paveikęs jo profesorius Bonnos universitete H. Luetzeleris. Jiedu ten susibūliavo, o kai Juozas grįžo į Kauną, tarpais susirašinėdavo. Kitas jo profesorius Bonnoje buvo garsusis Walzelis. Vis dėlto formalinis ir net techninis metodas Brazaičiui nebuvo prigimtas. Antra vertus, savo recenzijose ir studijose jis gebėjo išvėgti ne vien tik stiliaus visumą ir niuansus, bet padaryti ir bendrines išvadas. Savo straipsnį apie Antano Smetonos stilių jis baigia tokiomis mintimis: „Jau seniai esame pergyvenę tą laiką, kada užteko tik lietuviškai parašyti. Pergyvenę esam ir antrąjį tarpą, kada užteko taisyklingai rašyti. I-mame gyventi epochą, kada reikalaujama stilingai rašyti“ („Lietuvių rašytojai“, p.292). Praktiškai reikalui čia beliktų pastebėti, kad svetur vėl artėjame prie pirmojo tarpsnio.

Apskritai paėmus, savo veikaluose Juozas Brazaitis nebuvo įstigęs į kokį vieną metodą ar sistemą. Sakoma, kad jo literatūriniai darbai yra akademinio svorio. Į tokią sampratą gali tilpti įvairūs metodai, — istorinis, estetiškas, psichologinis, formalinis, idėjinis. Juozo Brazaičio raštuose rasime juos visus, — kartais vienoje vietoje, kartais atskirai. Vienoje vietoje visa tai daugiausia sutelkta „Vaižgante“, stambiausioje jo studijoje, kuri užima kone pusę šio „Raštų“ tomo. Įtangoje jis pasisako apie metodų galimybes ir pasirinkimą šiam darbui apie „Pragiedrulių“ autorius. Drauge tai meta šviesos, kaip plati yra Juozo Brazaičio literatūrinis nagrinėjimų skalė. Todėl ne pro šalį žvilgtelėti į jo samprotavimus ir pasirinkimą:

„Panagrinėti Vaižganto beletristiką ir yra šio rašinio uždavinys.

Kiekvienos kūrybos nagrinėjime gali būti daugiau žiūrima į kūrybos istoriją (į impulsus, paskatinius kurti, kūrybos pavyzdžius bei įtakas, kūrybos proceso psichologiją); gali būti daugiau dėmesio kreipiama į patį sukurtą produktą, ir tą medžiagą (tematiką ir problematiką) kuri veikalui yra žaliava, ir tą pasaulėvaizdį, ideologiją, kuri veikalą išprasmina, ir pagaliau ir tą žodžio meną, kuriuo pasireiškia tas kūryboje viduje susiformavęs pasaulis. Šitame rašinyje, nors atsižvelgiama į Vaižganto kūrybos istoriją, tačiau dėmesys labiau su-

koncentruojamas į pačią objektyviąją kūrybą, į objektyvų kūrybos produktą, į Vaižganto beletristiką, ne į Vaižgantą beletristą.

Kuria tvarka nagrinėtina? Imti Vaižganto kūrybos visumą, ar imti tą kūrybą jos evoliucijos tvarka? Natūralusis, organiškesnis yra antrasis kelias: jis net parodys, ar Vaižgantas savo kūryboje kito, ar jis liko tas pats. Tik po šitos istorinės analitinės apžvalgos jau praveičia sintetiskai su charakterizuoti kūrybos visumą“ (Raštai, I t., p.17).

Anais laikais „Židinyje“ ši veikala recenzavęs Ig. Skrupskelis taip pasisakė:

„Metodiniu atžvilgiu J. Ambrazevičiaus studija mūsų mokslinėje literatūroje yra beveik visiškai naujas dalykas. Ligšiolinės mūsų rašytojų monografijos yra daugiausia parašytos istoriniu metodu: jų autoriai daugiausia domėjosi konkrečiais gyvenimo ir kūrybos faktais, juos registravo, atpasakojo veikalų turinį, darė vieną antrą stilistinę pastabą, bet į pačias kūrybos gelmes leistas nesistengė. J. Ambrazevičius ėjo kitu keliu — jam pirmiausia rūpėjo patį rašytojo kūrybos esmę, jo stiliaus ir minties subtilumai; jis savo darbą pradėjo maždaug ten, kur kiti literatūros istorikai pozityvistai paprastai jį baigia“ (Židiny, 1937 m., Nr. 8-9, p. 242-43).

Kaip ten bebūtų su Juozo Brazaičio metodais, modernūs vėjai jo nepalietė. Viena tokia naujovė tada buvo psichanalitinis metodas, dar ir šiandien persmelkęs vieną literatūros kritiką ir istoriką Amerikoje, Prancūzijoje ir kitur, nors mada jau nusidėvėjo. Betgi kai Juozas Brazaitis sklaido vieno ar kito veikalo konstrukciją, jis ar nebus kartais jau tada patikėjęs į tuos kelius, kuriais šiandien vaikščioja mūsų akademikai struktūrininkai ir panašūs. Čia būtų įdomi tema pagvilinti pastarųjų metodų specialistams. O tuo tarpu pravartu pakartoti šiuo dienų žymios literatūros mokslininkės Birutės Cipliauskaitės nuomonę apie „Vaižgantą“, būtent:

„Vaižgantas yra pats rimčiausias Brazaičio kaip literatūros kritiko darbas. Ten į autorių ir jo kūrybą žvelgiama iš daugiopos perspektyvos, duodami išsamūs bei išvalgūs aptarimai, ir galutinis išvada, kurį susidaro skaitytojas, yra vispusiškas“ („Juozas Brazaitis kaip literatūros kritikas“, Aidai, 1977 m., Nr. 10, p. 455).

Pirmame Juozo Brazaičio „Raštų“ tome Vaižgantui atitenka dar trys mažesni straipsniai. Toliau eina studijos apie Aleksandrą Dambrauską, Adomą Jakštą, apie Kristijoną Donelaitį, Simoną Daukantą, Motiejų Valančių, Antaną Baranauską ir Vinčą Pietarį.

Iš jų galima pasidaryti tokią išvestinę: autoriui knietė ne tik meninis kūrėjo svoris, bet ir jo poveikis tautos istorijai bei šimonei. Šiame tome tai ryškina straipsniuose apie Daukantą ir Valančių. Tai ypač atsispindi apie Maironį studijose, laukiančiose kito rinkinio.

Dar tiktų priminti, kad Juozas Brazaitis, nors daugiau tradicinis literatūros svarstymuose, nestigo pionieriškos dvasios. Ieškodamas medžiagos, jis nevengė archyvų. Ruošdamas Donelaičio „Metus“, nuvažiojo į Karaliaučius ir pasidarė rankraščių nuotraukas. Būtu galima pridurti, kad vienas iš jo lankytojų buvo Kauno centrinio valstybės archyvo vedėjas istorikas kunigas Juozas Stakauskas. Be to, Juozas Brazaitis mėgo pasklaidyti raštus ir tokių žmonių kaip Čiurlionis ar arkivyskupas Jurgis Matulaitis ir gražias vietas priderinti savo studijose.

Juozo Brazaičio „Raštus“ pasiėmė leisti Laisvės fondas lietuviškai kultūrai ugdyti. Fondui

Pietla Lietuvių liaudies skulptūra, Upyna, Luokės valsč., Telšių apskr.

vadovauja dr. Kazys Ambrozaitis. Redakcinėje komisijoje yra Alina Skrupskelienė ir Česlovas Grincevičius.

Kiek tomų susidarys, tuo tarpu gal ne redaktoriai neturi pilno vaizdo. Tačiau jų darbas jau ir dabar mums atskleidžia stambų literatūros mokslininką, kurio indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birutės Cipliauskaitės straipsnis būtų pašalinę spragą. Kita abejonė lietuvių literatūros mokslininkų, kurie indėlio į mūsų raštų istoriją kai kas vis dėlto nepažįsta ar ignoruoja. Tad šiame tome būtų pasitarnavusi nors trumpa įžanga apie Juozą Brazaitį kaip literatūros kritiką ir istoriką. Sakysime, ir minėtas Birut

Apie prof. Juozo Brazaičio raštų rinkimą

ČESLOVAS GRINCEVIČIUS

Lietuvių fronto bičiulių vadovybės pasiūlymas kartu su ponina Alina Skrupskeliene prisiminti profesorius Juozo Brazaičio raštų redagavimą buvo vienas pačių maloniausių, kokį esu patyręs visuomeninėje dirvoj. Laikau tai garbe ir privilegija, kartu ir didele atsakomybe. Profesorius Brazaitis, tada dar Ambrazavičius, buvo ir mano profesorius Kaune, V. D. universitete, Teologijos — filosofijos fakultete. Jis atėjo dėstyti tą patį rudenį, kai aš pradėjau studijuoti. Anksčiau negu ji teko sutikti, sklido atgarsiai apie jį kaip mokytoją „Aušros“ mergaičių gimnazijoje, ir visi, visos sakė, kad jis „netoks“ kaip kiti mokytojai. Visi jį mylėjo. Ir tikrai tada tas jaunas, kuklus, švelnus, draugiškas, bet tave kiaurai permatęs vyresnysis asistentas mums studentams padarė didelį įspūdį ir daug įtakos, galbūt daugiausia. Tiek nepriklausomos Lietuvos laikais, tiek bolševikų ir nacių okupacijos metais jis pasidarė mūsų didžiausiu patarėju, vadu, draugu, neginčijamu autoritetu. Patarimo, nuraminimo, instrukcijų pas jį galėjome rasti kiekvieno metu. Net sąžinė nerami, kad mes anoms okupacijų dienomis per daug pas jį išsėdėdavom, sugaišindavom jam daug laiko, o jis paskui savo darbus dirbdavo per naktis. Stebėdavomės, kaip jis sunkiausiais momentais sugebėdavo rasti mums išeitį, išbalansuoti anų situaciją rėmuose. Todėl ir buvo didelis noras, kad nors jo užrašytas žodis, išdėstytas periodiniuose leidiniuose, išliktų ateinančioms kartoms. Jautėm pareigą jo palikimą surinkti, o Lietuvių fronto bičiuliai panorą juos išleisti knygų serijoje.

Darbas pradėtas prieš porą metų. Man daugiausia tenka surinkti nepilnų Lietuvos ir išsiviečių spaudoje jo tulpusius rašinius. Didele dalių tu raštų pavyko rasti Chicagoje, ypač Pasaulio lietuvių archyve. Teko lankyti „Darbininko“ redakcijoje, Brooklyne, kur Brazaitis ilgiausiai dirbo, pagaliau ir turistinis lankymas Lenkijoje buvo naudingas. 1934 metais lenkų rašytojų organas Wiadomości Literackie“ buvo išleides Lietuvai skirtą numerį, kuriame rašė Juozas Keliuotis, Jonas Kossu - Aleksandravičius, ra-

šė tada ir Juozas Ambrazavičius apie „Netendencinę lietuvių literatūrą“. To laikraščio Chicagoj neteko užtikti, bet Varšuvos universiteto biblioteka turi mikrofilmus, ir ten dirbanti simpatinga lietuvaitė iš Punsko iš to mikrofilmo perrašė visą straipsnį, ir rašiny bus trečiame Raštų tome. Tam straipsny įdomi vietelė, kur autorius kalba apie Petrą Vaičiūną ir sako, kad populiariausias eilėraštis, virtęs daina ir nuolat dainuojamas, yra „Mes be Vilniaus nenurimsim“. Lenkų redakcija įdėjo, jokia cenzūra neišbraukė. Reikia atsiminti, kokie buvo Lietuvos ir Lenkijos santykiai anais laikais ir kokios nuotaikos.

Renkant raštus, iškilo nelengvas, identifikavimo klausimas. Daugybė visuomeninio pobūdžio straipsnių Brazaičio buvo nepasirašyta, pvz. „Darbininko“ ar „Laisvės“ vedamieji, yra rašinių ir slapyvardžiais. Nors ir žinomi, bet nepasirašyti tie su mažom išimtim nebūs dedami į Raštus. Bent dar tuo tarpu. Kitas dalykas su pasirašytais „J. B.“ inicialais. Bet ir čia iškilo sunkumas, kai tais pačiais J.B. yra pasirašinėjęs Bern. Brazdžionis, Juozas Baužys, Jonas Balyš, Julijonas Būtenas, Jurgis Blekaitis, Juozas Būga ir dar keli kiti. Kreipiantis į tų laikraščių ar žurnalų redaktorius, jie atsaiko, kad neatsimena, kas rašė. Neatsimena daugelis ir pačių autorių, o kiti nepasiekiami ar mirę. Nustatyti autorių vien iš stiliaus per daug rizikinga, galima suklysti. Rankraščiu irgi neišliko. Reikės daug ką atidėti.

Brazaitis savo knygų „Vieni vien“ davė tokį palyginimą: anglis, tūkstančius metų išgulėjusi po žeme, į paviršių iškelta, virsta šildymo, kaitinimo, deginimo priemone. Gyvenimo faktai, kai juos iškeli aikštėn, gali taip pat šildyti, kaitinti ir net deginti — jei jie ras dvasią, galinčią kaitinti ir deginti. Taip Brazaitis sakė apie kitus žmones, bet užvis labiausiai tinka jam pačiam. Jis taip pat šildė, kaitino, net degino kitus savo idėjomis, žodžiais, pavyzdžiu ir darbais. Kaitino kitus iki visiško susideginimo. Ar galima leisti, kad su juo užgesėtų ir toji ugnelė? Tegul ji dega ir šildo nors šios knygos lapais.

Toronto Aro koncertas Chicagoje

Jeigu Toronto vyrų choro „Aro“ lapkričio 22 koncertą Jaunimo centre, Chicagoj, reiktų vertinti pagal Chicago publikos aplovismentų gausumą ir garsumą, tai „Margučio“ surengtas vakaras bus bene vienas populiariausių šio sezono pasirodymų. Atrodo, kad čekigiečiai pasiilgę choro vieneto ir nesudėtingų, linksmų bei jausmų žadančių patriotinių dainų. Jų buvo net 26.

„Aro“ programa suskirstyta į šešias dalis. Pirmoji apėmė kūrinius nuo Casiolini *Pani Angelicus* ir J. Gruodžio *Tėve mūsų* iki K. V. Banaičio *Zygio* ir *Vilnių*. Nelabai aišku, kodėl pasirinktas toks religiniam koncertui ar minėjimui tinkantis repertuaras. Atlikta neblogai; a *capella* dainavimas nesudarė jokių didesnių intonacijos problemų, nors ir išryškino tenorų silpnumą.

Antrąją dalyje dirigentas ir solistas Vaclovas Verikaitis, turbūt norėdamas duoti chorui progą pailsėti, atliko J. Naujalio *Oi, neverk motušė* ir V. Klovos *Rudens arimuos*. Nors atlikta su en-

tuziazmu ir išsamiai suvaidinta, solistas atrodė gaudas kvapą trūkio frazavimo. Geriausiai skambėjo vidurinis balso registras, kai tuo tarpu aukštosios gaidos buvo gana lėkštos, priklausios, o žemosios suspaustos.

Antram choro pasirodymui vėl pasirinkta patriotinio turinio dainos. Tenorams ir toliau sunkiai sekėsi, ypač *forte* pasąžuose. Vietoje skambių tonų pasigirdo šiurkšti, neapvaldyti balsai, iš kitos pusės žemesnieji balsai visai padoriai užtraukdavo.

Aplamai choras neblogai išdresuotas. Visas repertuaras išmoktas atmintinai, atidžiai sekamas kiekvienas dirigento nurodymas. Deja, dirigavimo išdava dažnai buvo gana dirbtiniai ir stailę perėjimai iš *forte* į *piano*, ne natūralios, dramatiškos pauzės, staigūs nukirtimai.

Tolimesnę programą sudarė daug lengvesnė muzika, daugiausia V. Juozaičio ir T. Mackinno dainos apie alaus gėrimą, pykės dūma, barzdos skutimą ir žmonių panašumą. Čia Toronto

Paulius Augustas (1909-1990)

Malda (medžio raizynas)

Nauji leidiniai

● **ISPANŲ NOVELĖ.** Ispanų rašytojų novelių antologija. Sudarė Povilas Gaučys. Išleido Lietuviškos knygos klubas Chicagoje 1980 m. Viršelį piešė Marytė Barzdžiūtė. Kalbą žiūrėjo Pranas Razminas. Spaudė „Draugo“ mums, lietuviams, dar vis beveik terra incognita. Išsimintas beveik tik vienas Miguel de Cervantes. O daugiau? Ir štai dabar mūsų smalsumui ir pasigardžiavimui net 23 autoriai: nuo Cervantes (1547 - 1616) iki Ramon Gomez de la Serna (1891-1963). Kiekvieno autoriaus duodama po vieną ar net po kelias novelės. Jų knygoje net 31. Ir tai rinkinių autorių rinktinės novelės. Iš viso to skaitytojas jau gali susidaryti neblogą vaizdą šio žanro ispanų literatūroje.

Knygos pradžioje vertėjas atariai aplamai visą istorinę ispanų novelės raidą. Paskui kiekvieną autorių dar aptaria kiek plačiau prie išverstųjų jo novelių. Tai lietuviui skaitytojui mažai pažįstamas, bet labai įdomus, kone egzotiškas pasaulis: ispaniškas žmogus, ispaniškas peizažas ir jame šimtmečiais susigulėjusios ir šių dienų išsūkusios tikturos tradicijos. Visa tai puikiai reiškia meistriškoje ispanų literatūroje.

Knygos pradžioje vertėjas atariai aplamai visą istorinę ispanų novelės raidą. Paskui kiekvieną autorių dar aptaria kiek plačiau prie išverstųjų jo novelių. Tai lietuviui skaitytojui mažai pažįstamas, bet labai įdomus, kone egzotiškas pasaulis: ispaniškas žmogus, ispaniškas peizažas ir jame šimtmečiais susigulėjusios ir šių dienų išsūkusios tikturos tradicijos. Visa tai puikiai reiškia meistriškoje ispanų literatūroje.

Vyrai jautėsi daug laisviau, nors iš veidų išraiškų tikrai nebuvo galima spėti apie ką dainuojama. Gal tikrai žmonos pagrasino dėl alučio ir dūmelio, prieš išleisdamos vyrus į tolimąją Chicago...

Šitokio pobūdžio dainos geriau tinka „Aru“, nes jos reikalauja mažiau apšifuotų balsų. Gaila, kad atsisakyta bet kokių liaudies dainų. Vyrai tikriausiai būtų visai gerai paturavę kokią kaimo sutartinę vietą pabaigai pasigirktos amerikietiškos *Mano kaimas* (Home on the Range).

Tarp choro dainų antrą kartą pasirodė V. Verikaitis su V. Klovos Udrio daina iš *Pilėnų* ir P. Planquette Gasparo arija iš *Korneviljo varpų*.

Negalima nepaminti puikaus „Aro“ akompanatoriaus Jono

novelėje, apie kurią pats vertėjas sako: „Trumpais bruožais apžvelgus įvairialypę ispanų novelę, tenka pažymėti, kad jos estetiniai požymiai nepaprastai sutampa su šių dienų laikotarpio dvasia, nes savo turiniu novelė apima visas sritis: socialines, doroines, psichologines ir būtovines problemas. Dėl to begalinio savo temų įvairumo ji neatsispiriamai patraukia geriausius ispanų rašytojus ir skaitytojus labai vertinama ir mėgiama“.

● **SKAUTŲ AIDAS**, 1980 m. spalio mėn. Skautų veiklos mėnesinis žurnalas. Leidžia Lietuviškos knygos klubas Chicagoje.

● **YTTIS**, 1980 m. spalio mėn., Nr. 8. Lietuvos Vyčių mėnesinis žurnalas. Redaguoja Loreta Stukas, 234 Sunlit Dr., Watchung, N.J. 07060. Administracijos adresas: 2524 W. 45 St., Chicago, IL 60632. Metinė prenumerata — 6 dol.

● **SALTINIS**, 1980 m. Nr. 5. Tikišinės ir tautinės minties dvi mėnesinis žurnalas. Leidžia Marijonai ir Sv. Kazimiero sąjunga. Redaguoja kun. S. Matulis, MIC. Administruoja Juozas Dubickas. Redakcijos ir administracijos adresas: 16 Hound Rd., West Bridgford, Nottingham NG2 6AH, England. Metinė prenumerata 2 sv. (4 dol.).

● **Dagys, MEILĖ TARP PRIEŠŲ**. Dvylikos vaizdų drama. Išleista Toronte 1980 m. Tiražas — 500 egz. Spausdino Litho Art Leidinys 156 psl., iliustruotas Dagio skulptūrų nuotraukomis ir piešiniais.

Pabaigai negalima praeiti ir pro programos pradžią. Kažkodėl prirėkė pranešėjos, kuri melodramatiškai, su poezijos intarpais, per arti prie mikrofono aiškino ko tikėtis, nors salėje pakako šviesos pasiskaityti atspausdintą programą. Jei ateityje nematoma atsisakyti tokių aiškinimų, „Aras“ turėtų bent kontaktuoti kalbos žinovą, kuris patalintų, rašant pranešimus apie „išpildomas“, „amerikoniškas“ dainas.

Emilija Sakadolskienė

Žemaičių krašto dailininkas

BR. MURINAS

Praslinko jau 20 metų nuo kūrybiškai pajėgaus, šviesios atminties dail. Pauliaus Augiaus mirties.

Neužmirštame talentingo, mūsų dailėje pasireiškusio dailininko — grafiko, kūrėjo vos tik kelis savo gyvenimo dešimtmečius ir palikusias svarų kūrybinį įnašą lietuvių dailės lobyne.

Dail. Augius gimė 1909 m. Rygoje, o jaunystėje augo ir brenė Žemaičių Kalvarijoje. Baigęs Telšių gimnaziją, dailės polinkį skatinamas, 1929 m. įstojo Kauno Meno mokyklon, kurioje per šešerius įtempto darbo metus baigė prof. A. Galdiko vedamą grafikos specialybės studiją. Jo žymusis mokytojas ypač skatino savo studentus susikurti savitą individualinę kūrybos sampratą ir joje išvystyti kūrinio vientisumą.

Dail. Augius savo veržlumu ir žemaičių užsispyrimu siekė dar daugiau praplėsti dailės žinias ir įsigyti platesnį meninių vertybių nuovoką. Palankiom sąlygom atsidarė, išvyksta Paryžiu ir įstoja į Ecole National Supérieure des Beaux-Arts aukštąją dailės mokyklą, kurią 1938 m. sėkmingai baigęs, grįžo Lietuvon ir įsijungė į vykstantį dailės kūrybinį bei meninės kultūros darbą. Jis aktyviai dalyvavo ir bendrose dailininkų parodose Kaune, Rygoje, Taline ir vėliau Freiburge, Amsterdamo, New Yorke, Chicagoje ir kt. Buvo apdovanotas ir premijomis, 1938 m. Kaune jam buvo įteikta Valstybinė pirmoji grafikos premija už medžio raizinių kompozicijas, ir tais pat metais Tarptautinėje parodoje, Paryžiuje, gavo „Pri-D'Honneur“ garbės pažymėjimą.

Velionio atminimui pagerbti, jo žmona Danutė Lipičūtė - Augienė yra išleidusi didžiulę liuksusinę, temomis turtingą, medžio raizinių iliustruotą monografiją, kurią spaudai paruošė ir išsamiai dail. Augiaus kūrybą bei gyvenimą aptarė dail. A. Kurauskas ir dail. T. Valius.

Stebėdami dail. Augiaus dramatiškas kruopštus rinkinio iliustracijas, lyg kartu su dailininku sekdamiu ryta keliaujame vingiuotais žemaitijos keliais, kur dažnai sutinkame stūksančius koplytstulpius, kryžius, papuoštus medžio drožinių puošmenimis, šiaudiniais stogais dengtas gryteles bei medines bažnyteles, kuriose vyksta apeigų ir tikinčiųjų procesijos. Šitokios realaus žemaičių dvasinio gyvenimo išmąstytos temos ryškiai skverbiasi gausaus dailininko kūrybinio darbo įtampoje.

Monografijos leidinio puslapiuose ypač daug randa vietos dar jaunystėje stebėti ir išgyventi žemaitijos kaimų nuotaikinti vaizdai: gyventojų kasdieni-

niai darbai, kaimynų bičiulystė bei nesantaika ir kiti išgyventų momentų reiškiniai. Dailininkas lengvai susiradavo savo kūrybai jautrius išgyventų dramatiškų nuotaikų siužetus. Ypač įspūdinga ir jaudinanti iliustracija, vaizduojanti dvi klūpančias moteris, aukštai iškeltomis rankomis, šaukiančias Aukščiausiojo palaimos. Tai sukelia dramatišką kūrinių įtampą ir stipriai veikia žiūrovą. Šio vertingo kūrinių tema yra pakartota ir dailininko antkapiniame paminkle, Sv. Kazimiero lietuvių kapinėse, Chicagoje.

Didžiąją savo darbų dalį ir laiką dailininkas Augius skyrė knygų iliustracijoms, kuriose dvelkia žemaičių krašto gamtovaizdžiai, gyvenimo būties aplinka ir jų nuotaikos.

Iš ryškesnių jo iliustruotų leidinių tenka paminėti: Žemaitės „Petras Karmelis“, 1936 m.; vysk. Valančiaus „Žemaičių vestuvės“ 1937 m.; Salomėjos Nėries „Žalčio pasaka“ 1947 m.; „Pupos pasaka“ ir kt. Be šių serijinių iliustracinių kūrinių, dail. Augius yra sukūręs apšalę ekslibrisų, plakatų projektų, užsklandų ir smulkesnių taikomojo pobūdžio medžio raizinių. Paskutinytis, kaip atrodė jau ligos metu, dailininko Augiaus ekspresyvus medžio raizinių iliustruotus leidinius buvo skirtas pomirtinei Vytauto Mačernio poezijos knygai, kurią redagavo poetas Kazys Bradūnas (1961).

Visose Augiaus iliustracijose vyrauja pagrindinė temos mintis, idėja ir tikrovės pajautimas. Net ir tais atvejais, kai iliustracijos esti perkrautos aplinkos butaforija ar mažai reikšmingomis detalėmis, vis vien mintis bei idėjinis turinys nedingsta ir nuostabiai išryškina.

Būdingos yra dail. Augiaus sodrių linijų (78 medžio raizinių) kompozicijos, vaizduojančios žemaičių kaimo tradicines vestuves, pradedant piršlybomis ir baigiant piršlio „korimo“ papročiais. Ypač jautriai sukurta „Žalčio pasaka“, kurioje Egles skausmą bei liūdesio išgyvenimo nuotaikas vaizduoja šios pasakos medžio raizinių iliustracijos. Kiekvieno kūrinių kompozicinis sprendimas, grafiškas linijų bei dėmių grupavimas pasiekė didelio meistriškumo ir kūrybinės kultūros. Gili ir turtinga dailininko fantazija, siekianti aukštesnės, lydėjo jį visuose kūrybos darbuose.

Tenka apgailestauti, kad dail. Pauliaus Augiaus dailės kūrybinis laikotarpis buvo gana trumpas ir jam nebuvo lemta savo kūrybinį kraitį dar daugiau praturtinti. Dail. Paulius Augius mirė 1960 m. gruodžio m. 7 d.

šiame didmiestyje pirmieji pasaulinių parodų ir tiek čia giliai išprususių jų lankytojų ne vien tik gausiose miesto galerijose, bet ir lietuviškoje savuteje. Tad ir išvada būtų tokia: Chicagone vykstantis dailininkas turi rimtai susilmti ir pasitempti, gal net apamai suabejoti savimi, bent savo pasiektu lygiu.

Danguolės Jurgutienės tapybas išsamiai aptarti, remiantis šia paroda, dar būtų kiek per ankstybas darbas. Sugriebti dailininkės individualybę tarp įvairiausių temų ir išraiškos bandymų sunkiai bejmanoma. Ogi kūrybos prasmė ir vertė turėtų kaip tik būti tas niekieno kito neužgriebtas savojų teptuko ir savosios dvasios bruožas.

Vargu ar dailininkei padeda abstraktinis filosofavimas, kurį stebime darbuose: „Erdvių naktis“, „Naktinis“, „Septynių

menulių peizažas“, „Metamorfozė“, „Nakties ritmas“ ir kt. Vis dėlto atrodė, kad Danguolė Jurgutienė yra labiausiai dailininkė tokiuos darbuos, kur ji vien tapo, o ne filosofuoja. Dailininku juk galima būti, turint talentą, nebūtinai prisiverstinai plečiantis ko ne visatos platybės, galintis būti stipriu net su artimiausia aplinka. Atrodo, kad šio pobūdžio darbuos mūsų mūšikė dailininkė ir yra pati įdomiausia. Tenai, kur ji dažnai ir vaizdai neprimeta kokių nors „aukštesnių pareigų ir sferų“, ji yra maloni akiai ir ten už ją kalba pati grynoji tapyba, o ne kokia nors išgalvotinė frazė.

Šia prasme pagauanantis tapybiniai darbai yra: „Vasaros džiaugsmas“, „Pavasaris“, „Zalia vėsuma“, „Liepsnojantis ruduo“ ir kt.

Paroda dar galima lankyti ir ši savaitgalį.

k. brd.